

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.21>**Б. П. Сірко**

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри соціального адміністрування та гуманітарних комунікацій

Чернівецького інституту

Міжнародного гуманітарного університету

orcid.org/0009-0006-7159-6587

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ, ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

У науковій статті розглянуто адміністративно-правову характеристику структури, повноважень та відповідальності Міністерства внутрішніх справ як ключового аспекту у забезпеченні правопорядку та безпеки в державі. Автором досліджуються основні аспекти цих компонентів з урахуванням сучасних викликів та потреб суспільства.

З'ясовано, що Міністерство внутрішніх справ має складну структуру, що складається з різних департаментів, відділів, управлінь та секторів. Ця структура ретельно організована для забезпечення виконання широкого спектру функцій та завдань, покладених на Міністерства внутрішніх справ України. Проводиться огляд таких підрозділів, як поліція, Державна служба з надзвичайних ситуацій України, Державна міграційна служба України, Національна гвардія України тощо, зокрема їх роль у забезпеченні громадського порядку та безпеки населення. Також запропоновано власну класифікацію структури Міністерства внутрішніх справ України.

Увага звертається на повноваження Міністерства внутрішніх справ України, які включають в себе багатоаспектні завдання, такі як забезпечення правопорядку, боротьба зі злочинністю, запобігання та реагування на надзвичайні ситуації. Аналізуються правові акти, які визначають ці повноваження, а також механізми їх реалізації у практиці.

Докладно розглядається відповідальність Міністерства внутрішніх справ України, яка включає в себе не лише виконання національного законодавства та забезпечення правопорядку, але і гарантування безпеки громадян, боротьбу зі злочинністю та корупцією, взаємодію з іншими правоохоронними та державними органами, а також ефективне використання ресурсів для забезпечення різноманітних аспектів життєдіяльності суспільства.

У підсумку, надано комплексний огляд структури, повноважень та відповідальності Міністерства внутрішніх справ, що допомагає зрозуміти роль цього важливого органу у забезпеченні правопорядку та безпеки громадян в Україні, а також виокремлено проблеми при виконанні повноважень МВС України та запропоновано шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: структура Міністерства внутрішніх справ України, повноваження МВС, відповідальність МВС.

Sirko B. P. ADMINISTRATIVE AND LEGAL CHARACTERISTICS OF THE STRUCTURE, POWERS AND RESPONSIBILITIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS

The scientific article examines the administrative and legal characteristics of the structure, powers and responsibilities of the Ministry of Internal Affairs as a key aspect in ensuring law and order and security in the state. The author examines the main aspects of these components, taking into account modern challenges and needs of society.

It was found that the Ministry of Internal Affairs has a complex structure consisting of various departments, divisions, offices and sectors. This structure is carefully organized to ensure the performance of a wide range of functions and tasks assigned to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. An overview of such units as the police, the State Emergency Service of Ukraine, the State Migration Service of Ukraine, the National Guard of Ukraine, etc. is being conducted, in particular their role in ensuring public order and public safety. A separate classification of the structure of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is also proposed.

Attention is drawn to the powers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which include multifaceted tasks, such as ensuring law and order, fighting crime, preventing and responding to emergency situations. The legal acts that determine these powers, as well as the mechanisms of their implementation in practice, are analyzed.

The responsibility of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is considered in detail, which includes not only the implementation of national legislation and ensuring law and order, but also guaranteeing the safety of citizens, the fight against crime and corruption, interaction with other law enforcement and state bodies, as well as the effective use of resources to ensure various aspects life activities of society.

As a result, a comprehensive overview of the structure, powers and responsibilities of the Ministry of Internal Affairs is provided, which helps to understand the role of this important body in ensuring law and order and the safety of citizens in Ukraine, as well as the problems in the implementation of the powers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are highlighted and ways of solving these problems are proposed.

Key words: structure of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, powers of the Ministry of Internal Affairs, responsibility of the Ministry of Internal Affairs.

Постановка проблеми. У контексті адміністративно-правової характеристики структури, повноважень та відповідальності Міністерства внутрішніх справ виникають проблемні питання

у визначенні ключових викликів і недоліків, які з'являються у цій сфері. Основні питання, які потребують дослідження, включають в себе ефективність організації МВС, адекватність його повно-

важень в контексті потреб сучасного суспільства, а також вирішення проблем щодо забезпечення прав та свобод громадян та забезпечення громадської безпеки. Додатковою проблемою може бути питання відповідальності МВС за порушення прав громадян та ефективність механізмів контролю за його діяльністю. Така постановка проблеми дозволить визначити напрямки подальших досліджень та розробки рекомендацій щодо оптимізації функціонування МВС з метою забезпечення ефективної та відповідної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика адміністративно-правової характеристики структури, повноважень та відповідальності Міністерства внутрішніх справ України частково розглядалися у працях таких авторів, як В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяка, В.А. Гречка, Є.В. Зозулі, В.М. Іванова, Л.В. Кузнецової, О.В. Кузьменко, Р.В. Миронюк, Є.М. Моїсеєва, Ю.І. Римаренка, А.О. Собакаря, А.Є. Фоменка, Ю.А. Холода, О.С. Юніна, О.Н. Ярмиш та інші науковці.

Мета статті полягає у глибокому аналізі адміністративно-правової структури Міністерства внутрішніх справ України, а також у визначенні основних повноважень та відповідальності цього органу. Через ретельне дослідження має бути розкрито сутність та роль МВС в системі державного управління, виявлені проблемні аспекти його діяльності та запропоновані шляхи їх вирішення. Окрім того, мета статті полягає у висвітленні важливості правильного функціонування МВС для забезпечення правопорядку, громадської безпеки та захисту прав громадян в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Конституції України, Україна є правовою державою, в основу діяльності якої покладено реалізацію її основних функцій, як зовнішніх так внутрішніх, з допомогою чіткого розподілу гілок влади [5, с. 81]. Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого підпорядкована і координується Кабінетом Міністрів України. Коаліційною угодою визначено формування нової системи Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу, що формує державну політику у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, комплексного управління державним кордоном, протидії нелегальній міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та протидії надзвичайним ситуаціям [8]. Його діяльність регулюється Положенням про міністерство внутрішніх справ України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 878 від жовтня 2014 року [1].

10 вересня 2014 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 442, якою визначив систему центральних органів

виконавчої влади, діяльність яких спрямована на взаємодію з Міністерством внутрішніх справ України та безпосередню співпрацю з Міністром внутрішніх справ [2].

Слід відмітити, що структура Міністерства внутрішніх справ складається з різних підпорядкованих органів, департаментів, управлінь та секторів відповідальних за різні аспекти правоохоронної та адміністративної діяльності. Разом із тим, зміни у структурі центральних органів виконавчої влади носять непослідовний, певною мірою хаотичний характер та не спираються на доктринальні та концептуальні напрацювання [7].

Наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1389 «Про затвердження Структури апарату Міністерства внутрішніх справ України» була схвалена структура апарату Міністерства внутрішніх справ України, а Наказом МВС від 23 грудня 2023 р. № 352 «Про внесення змін до Структури апарату Міністерства внутрішніх справ України» було внесено зміни до структури апарату МВС [3]. Так, до загальної структури Міністерства внутрішніх справ України входять наступні підрозділи та відділи:

- Апарат Міністерства внутрішніх справ України, що включає керівництво та інші службові підрозділи;

- Директорат стратегічного планування та європейської інтеграції;

- Департаменти, зокрема забезпечення діяльності Міністра, юридичного забезпечення, інформатизації, майна та ресурсів, фінансово-облікової політики та бухгалтерського обліку, персоналу, освіти, науки та спорту, пенсійних питань та соціального захисту, з питань режимно-секретної діяльності, документообігу та контролю, внутрішнього аудиту, охорони здоров'я, організації діяльності, комунікації, міжнародних зв'язків, авіаційної безпеки, взаємодії з Національною поліцією України, з Державною службою України з надзвичайних ситуацій, з Державною прикордонною службою України, з Державною міграційною службою України, запобігання корупції, моніторингу дотримання прав людини, мобілізаційної роботи, цивільного захисту та критичної інфраструктури, психологічного забезпечення, з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, взаємодії з Національною гвардією України, державного нагляду за охороною праці, охорони праці;

- Сектори, такі як взаємодії з Національною гвардією України;

- Службові центри, включаючи головний сервісний центр МВС України;

- Навчальні заклади та науково-дослідні установи;

- Заклади охорони здоров'я, підприємства, установи, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України [3].

Отже, чітке формування порядку структури МВС сприятиме об'єктивному окресленню його місця в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, тобто дасть можливість установити його організаційне підпорядкування та роль у відносинах управлінського характеру [6, с. 117].

На підставі вищевикладеного пропонуємо власну класифікацію структури Міністерства внутрішніх справ, яка включає наступні компоненти:

1) центральний орган – це найвищий рівень управління, який включає керівництво МВС, таке як Міністр та його заступники, а також різні адміністративні та оперативні департаменти, такі як кадровий, фінансовий та юридичний;

2) територіальні підрозділи МВС. Сюди входять підрозділи різних рівнів по всій країні, включаючи регіональні, державні, обласні та місцеві. Ці організації відповідають за правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки на місцях;

3) спеціалізовані підрозділи, до яких відносяться підрозділи, що спеціалізуються на різних аспектах правоохоронної діяльності та забезпечення безпеки в конкретній сфері, такі як поліція, пожежна охорона, патрульна поліція, імміграційні служби, кримінальна поліція та дорожня поліція;

4) науково-дослідні та навчальні заклади. В структуру МВС можуть входити власні науково-дослідні та навчальні заклади, які займаються дослідженнями та підготовкою кадрів у сфері правоохоронної діяльності.

Ця структура допомагає організувати та координувати діяльність МВС на національному рівні для забезпечення громадської безпеки та правоохоронних функцій.

Разом із тим, до складу Міністерства внутрішніх справ України входять:

- Національна поліція України;
- Адміністрація державної прикордонної служба України;
- Державна служба України з надзвичайних ситуацій;
- Державна міграційна служба України;
- Національна гвардія України [4].

Крім того, для забезпечення ефективності діяльності органів МВС використовуються ресурси вищих навчальних закладів, медичних установ, підприємств, науково-дослідних центрів та інших наукових установ, що належать до сфери управління МВС.

Ватро зазначити, що Міністерство внутрішніх справ України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у таких сферах: а) права і свободи громадян, захист інтересів суспільства і держави, боротьба зі злочинністю, підтримання громадського порядку та надання поліцейських послуг; б) захист кордону та суве-

ренних прав України у виключній (морській) економічній зоні; в) цивільний захист, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків, аварійно-рятувальні роботи, пожежна та техногенна безпека, гідрометеорологічна діяльність; г) міграційна політика (імміграція, протидія нелегальній міграції, громадянство, персональна реєстрація, реєстрація біженців тощо).

Міністерство внутрішніх справ України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, постановами Кабінету Міністрів України та іншими законодавчими актами [1].

Слід зазначити, що Міністерство внутрішніх справ України має широкий спектр функцій та повноважень, що охоплюють різні аспекти забезпечення безпеки, правопорядку та верховенства права в країні. До них відносяться захист інформації, що перебуває у державній власності, або інформації з обмеженим доступом, управління пожежною безпекою, управління державним майном, створення та ведення баз даних і т.д. МВС також відповідає за матеріально-технічне та ресурсне забезпечення різних секторів, включаючи ремонт і технічне обслуговування обладнання та транспортних засобів МВС також відповідає за різні заходи з профілактики, лікування та охорони здоров'я персоналу та військовослужбовців, Воно також відповідає за організацію реабілітаційних заходів. Крім того, МВС має розглядати звернення громадян, формувати пропозиції щодо обсягів державного замовлення на підготовку кадрів, а також складати і готувати організаційні плани. МВС здійснює моніторинг та аналіз стану безпеки і правопорядку в країні, інформує органи влади та громадськість про результати своєї діяльності. Всі ці обов'язки та функції покладені на МВС з метою забезпечення ефективного та безпечного функціонування суспільства [1].

На додаток до вищезазначених повноважень, Міністерство внутрішніх справ України також відповідає за перевірку придатності транспортних засобів та обладнання під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів. Міністерство внутрішніх справ України також координує підготовку водіїв та кваліфікованого персоналу з питань безпеки перевезення небезпечних вантажів. Міністерство внутрішніх справ організовує роботу регіональних органів, пов'язану з охороною ядерних об'єктів, дипломатичних представництв та інших об'єктів загальнодержавного значення. Воно також відповідає за спеціальний і військовий транспорт та координує прийом і передачу осіб, взятих під варту на кордоні. Крім того, МВС затверджує порядок придбання та надання спеціальних засобів індивідуального захисту цивільним суб'єктам. Воно також здійснює підго-

товку та навчання кандидатів для участі в операціях з підтримання миру і безпеки, організовує та забезпечує високу бойову та мобілізаційну готовність Національної гвардії. МВС також відповідає за організацію системи психологічної підтримки особового складу поліції і Національної гвардії та проведення медичних оглядів добровольців поліції і військовослужбовців Національної гвардії. МВС також бере участь у розробці науково-технічної політики, проводить дослідження, готує науково-практичні пропозиції та взаємодіє з органами державної влади з питань соціального захисту особового складу МВС і Національної гвардії. Міністерство внутрішніх справ також бере участь у формуванні державної політики у сфері національної безпеки. Таким чином, МВС виконує широкий спектр функцій, пов'язаних із забезпеченням безпеки, правопорядку та законності в країні [1].

На нашу думку, здійснення цих повноважень може зіткнутися з низкою проблем, зокрема:

1) брак фінансової підтримки. Бюджетні обмеження впливають на здатність МВС ефективно виконувати свої обов'язки, особливо у сфері пожежної безпеки, матеріально-технічного забезпечення та підготовки кадрів;

2) нестача людських ресурсів. Нестача персоналу та кваліфікації може ускладнити виконання Міністерством внутрішніх справ України своїх повноважень, особливо в частині надання правової допомоги, забезпечення безпеки та підготовки кадрів;

3) відсутність координації з іншими відомствами. Недостатня співпраця та координація з іншими відомствами може перешкоджати вирішенню складних питань, таких як боротьба зі злочинністю, правоохоронна діяльність та громадська безпека;

4) корупція може бути перешкодою для ефективного виконання повноважень МВС і призводити до порушень закону, втрати довіри суспільства та підриву авторитету правоохоронних органів;

5) технологічні виклики. Швидкі темпи технологічних інновацій можуть вимагати постійного оновлення апаратного та програмного забезпечення, що може бути складним для МВС через обмеженість бюджетів та обмеженість ресурсів;

6) соціально-економічні виклики. Соціально-економічні проблеми, такі як безробіття, бідність і соціальна напруженість, можуть підвищувати ризик скоєння злочинів і ускладнювати запобігання злочинам та реагування на них з боку правоохоронних органів.

Для вирішення цих проблем Міністерство внутрішніх справ України може вжити таких заходів:

1) звернутися до уряду з проханням збільшити бюджет МВС або шукати інші джерела фінансування, такі як гранти чи спонсорство;

2) організувати навчальні програми для існуючого персоналу та залучити новий персонал за допомогою привабливих умов праці та інших стимулів;

3) проводити регулярні зустрічі та обмін інформацією між МВС та іншими правоохоронними органами та організаціями з метою покращення співпраці та координації;

4) впроваджувати сувору антикорупційну політику, механізми моніторингу, санкції проти тих, хто порушує правила, та підвищувати обізнаність персоналу про згубні наслідки корупції;

5) інвестувати в нові технології та програмне забезпечення для підвищення ефективності роботи правоохоронних органів та покращення їхньої здатності вирішувати складні сучасні виклики.

6) впроваджувати програми та проекти для підтримки соціально-економічного розвитку вразливих верств населення з метою зниження ризику злочинності та підвищення рівня громадської безпеки.

Таким чином, повноваження Міністерства Внутрішніх Справ України широко охоплюють різні аспекти правоохоронної та адміністративної діяльності з метою забезпечення громадської безпеки, захисту прав та свобод громадян, боротьби зі злочинністю та забезпечення гармонійного функціонування суспільства. Однак також стикається з рядом проблем, які необхідно вирішувати. Тільки таким чином Міністерство внутрішніх справ України зможе більш ефективно виконувати свої повноваження та забезпечувати безпеку громадян і стабільність у країні.

Крім того варто наголосити, що Міністерство внутрішніх справ України може нести відповідальність за низку аспектів своєї діяльності. По-перше, недостатній контроль за діяльністю правоохоронних органів та відсутність ефективних заходів щодо запобігання корупції серед посадових осіб МВС може підірвати довіру громадськості до правоохоронних органів. Також, недотримання законодавства або порушення прав людини під час службової діяльності або кримінальних розслідувань може призвести до порушення кримінальних справ та судових санкцій проти МВС. Невжиття відповідальних заходів для забезпечення громадського порядку та безпеки громадян може призвести до зростання злочинності та загроз національній безпеці; недофінансування або відсутність фінансових ресурсів для МВС може призвести не лише до неефективного виконання його мандату та функцій, а й до порушень законодавства через брак ресурсів, необхідних для реалізації програм та проектів. Це може призвести до. Крім того, неналежне реагування на надзвичайні ситуації, такі як стихійні лиха, терористичні акти та масові протести, може призвести до значних людських і матеріальних втрат

та підірвати довіру суспільства до уряду. Крім того, невдоволення громадськості організацією та якістю роботи правоохоронних органів може призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату довіри до уряду та зниження авторитету МВС.

Відповідальність Міністерства внутрішніх справ України включає в себе не лише виконання національного законодавства та забезпечення правопорядку, але і гарантування безпеки громадян, боротьбу зі злочинністю та корупцією, взаємодію з іншими правоохоронними та державними органами, а також ефективне використання ресурсів для забезпечення різноманітних аспектів життєдіяльності суспільства.

Висновки та перспективи. Аналіз структури, повноважень та відповідальності Міністерства внутрішніх справ України дозволяє зробити наступні висновки:

1) Міністерство внутрішніх справ має складну структуру, що складається з різних департаментів, відділів, управлінь та секторів. Ця структура ретельно організована для забезпечення виконання широкого спектру функцій та завдань, покладених на МВС;

2) МВС має широкий спектр повноважень, включаючи забезпечення безпеки громадян, боротьбу зі злочинністю, контроль за дотриманням законодавства, надання правової допомоги громадянам та організацію навчальних закладів;

3) МВС несе відповідальність за ефективне виконання своїх функцій та обов'язків перед громадянами та державою. Ця відповідальність включає забезпечення громадської безпеки, дотримання прав людини, запобігання корупції та ефективне використання бюджету.

Загальною метою Міністерства внутрішніх справ є забезпечення правопорядку в Україні та безпеки громадян. Для досягнення цієї мети важливо, щоб МВС було ефективно організовано та функціонувало, а його діяльність ретельно контролювалася для забезпечення виконання ним своїх повноважень.

Література

1. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
2. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>
3. Про внесення змін до Структури апарату Міністерства внутрішніх справ України. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23 грудня 2023 р. № 352. URL: <https://mvs.gov.ua/normativno-pravovi-akti/nakaz-vid-27042023-352pro-vnesennia-zminido-strukturi-apatu-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini>
4. Структура МВС України. 2024. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/struktura>
5. Савчук Р. М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу правоохоронних органів України. Право та державне управління, № 3. 2022 р. С. 81-86
6. Горбонос В.В. Поняття й ознаки адміністративно-правового статусу експертної служби МВС України. Право і суспільство, № 6. 2020. С. 112-119
7. Белкін Л. М. Проблеми становлення системи центральних органів виконавчої влади України. Державне управління: удосконалення та розвиток № 7, 2013. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=599>
8. Кіщенко С. Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень. URL: https://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/17_11_reforma_mvs_s.pdf